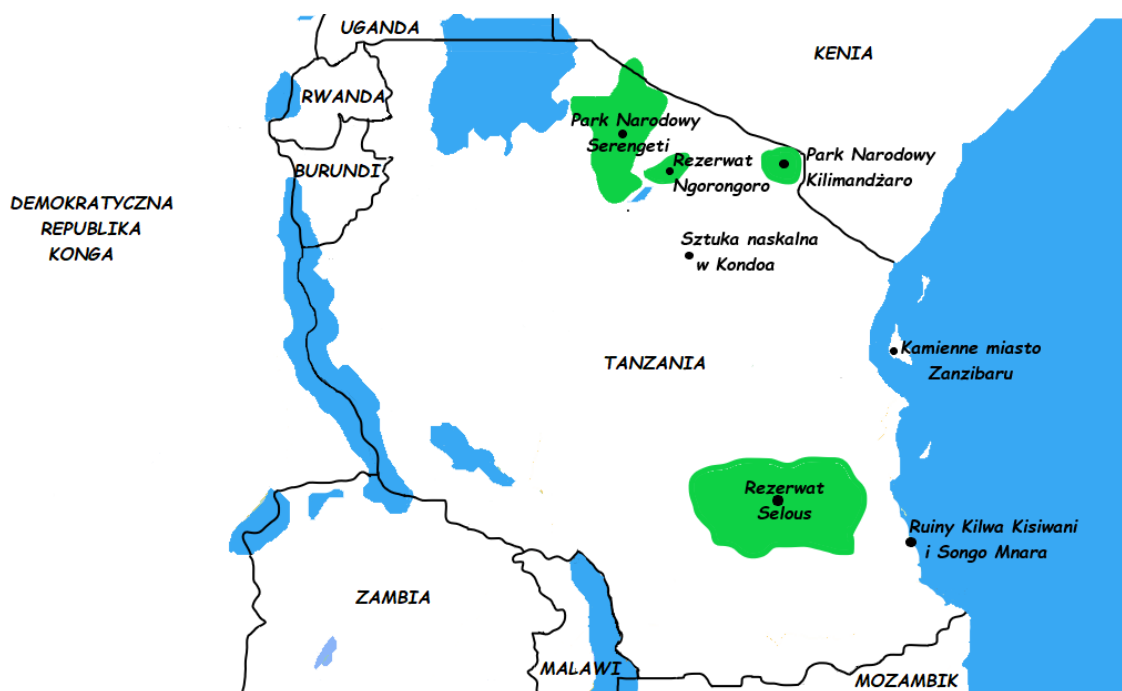

Dziedzictwo Tanzanii – od kolebki ludzkości do śniegów Kilimandżaro.

Autor: krafal

Tanzania to kraj rozległych równin, rajskich plaż i wiecznych śniegów Kilimandżaro. To bogactwo flory i fauny. To możliwość poznania afrykańskiej kultury i gościnności tamtejszej ludności. Tanzania może pochwalić się aż trzema cudami Czarnego Kontynentu: Kilimandżaro - dach Afryki, Ngorongoro - zwany Arką Noego i Serengeti - najśłynniejszy park narodowy na świecie. Dziedzictwo tego kraju zostało docenione przez Komitet UNESCO jedną z większych ilości wpisów na afrykańską Listę Światowego Dziedzictwa.

Mapa rozmieszczenia obiektów z Listy Światowego Dziedzictwa UNESCO w Tanzanii (Źródło: krafal)

W 1979 roku (podczas drugiej sesji) na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO został wpisany pierwszy z tanzańskich obiektów – Rezerwat Ngorongoro. Założony w 1959 roku obszar ochronny tworzy rozległe połacie sawann położonych w największej na świecie kalderze zapadającego się wulkanu Ngorongoro. Od początku istnienia zamieszkuje go liczna populacja zwierząt. Z krawędzi krateru obserwować można na obszarze około 265 km² stada bawołów, gnu, nosorożców, lwów, różowych flamingów czy hipopotamów. Oszałamiający krajobraz krateru Ngorongoro w połączeniu z ogromnym skupiskiem dzikich zwierząt jest jednym z największych cudów natury na świecie. Wielkie stada roślinożerców (liczące ponad milion osobników) przechodzą przez Rezerwat Ngorongoro w ramach corocznej migracji przez Równinę Serengeti.

W porze deszczowej obszar ten porasta bujna roślinność trawiasta co sprawia, że jest to bardzo przyjazna kraina dla roślinożerców. Jest to także miejsce, gdzie przychodzą na świat

małe gazy (Thomsona i Granta), zebry i gnu. Sprzyja to również rozwojowi populacji drapieżników, które w porze deszczowej mają pod dostatkiem pożywienia. Po kilku tygodniach wypasu w okolicach Ngorongoro zwierzęta wyruszają w dalszą wędrówkę.

Teren krateru otoczony jest przez rzeki Munge i Lonyokie, które zasilają mokradła oraz okoliczne Jezioro Magadi.

Niedaleko rezerwatu, w wąwozie Olduvai, odkryto kości homo habilis, jednego z najstarszych przodków człowieka. Prace badawcze w tym rejonie prowadziło między innymi małżeństwo Luisa i Mary Leakeyów. Odkryte szczątki hominida datowano na 1,8 miliona lat. W tym rejonie znaleziono również odciski stóp pierwszych istot człowiekowatych, pochodzące sprzed 3,6 miliona lat.

Krater Ngorongoro to bez wątpienia jedno z najpiękniejszych miejsc w Tanzanii, przesiąknięte historią i bogate w ogromną ilość dzikiej zwierzyny.

Obszar ten sąsiaduje z Parkiem Narodowym Serengeti, który również od 1981 roku figuruje na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO jako obszar dziedzictwa przyrodniczego.

Serengeti obejmuje obszar 1,5 miliona hektarów, na którym obserwować można imponujące zjawisko przyrodnicze, jakim jest wędrówka wielkich stad zwierząt roślinożernych. Gromady antylop, gazeli, bawołów, gnu i zebra migrują nieprzerwanie w poszukiwaniu żywności i wodopojów, a w ślad za nimi podążają drapieżniki. Najbardziej widowiskowa wędrówka ma miejsce w maju i czerwcu, gdy zwierzęta masowo przemieszczają się z centralnej części równiny w kierunku zachodniej części parku.

Teren Serengeti to przede wszystkim trawiasta sawanna z nielicznymi skalistymi wzgórzami i drzewami akacjowymi. W całym ekosystemie parku naliczono 2 miliony dzikich zwierząt, w tym 900 tysięcy gazeli Thomsona, 300 tysięcy zebra, 7 tysięcy antylop eland, 27 tysięcy antylop topi, 70 tysięcy bawołów, 4 tysiące żyraf, 15 tysięcy guźców, 2700 słoni, 500 hipopotamów, 200 nosorożców czarnych oraz 10 innych gatunków antylop i 10 gatunków ssaków naczelnych. Oprócz roślinożerców występują drapieżniki: 4 tysiące lwów, 1 tysiąc lampartów, 225 gepardów, 3,5 tysiąca hien i 300 likaonów.

Poza wymienionymi ssakami żyje tu na stałe bądź czasowo ponad 500 gatunków ptaków, z których 5 gatunków jest endemicznych dla Tanzanii.

Dziś większość odwiedzających przyjeżdża tu, aby zobaczyć miliony dzikich zwierząt, które są w nieustannej wędrówce. Dla zwiedzających park organizowane są piesze lub z użyciem samochodów albo balonów safari.

W 1981 roku komitet UNESCO zdecydował o wpisaniu na Listę Światowego Dziedzictwa jeszcze jednego tanzańskiego obiektu. Na wyspie, u wybrzeży Oceanu Indyjskiego, około 300 kilometrów na południe od Dar es Salaam, znajdują się ruiny Kilwa Kisiwani i Songo Mnara.

Te dwa wielkie porty Afryki Wschodniej zasłynęły pomiędzy XIII a XVI wiekiem jako największe na wybrzeżu ośrodki handlu. W latach 1331-32 zatrzymał się tutaj wielki arabski podróżnik Ibn Battuta i opisał Kilwa Kisiwani jako jedno z najpiękniejszych miast na świecie.

Kupcy z Kilwa wymieniali złoto, srebro, perły, perfumy, naczynia arabskie, fajanse perskie oraz chińską porcelanę, skupiając w swych rękach dużą część handlu wybrzeży Oceanu Indyjskiego. Kilwa Kisiwani od XI do XIV wieku wybijała nawet własną walutę. W XVI wieku Portugalczycy zbudowali na wyspie fort i od tej pory rozpoczął się powolny upadek miasta.

Najcenniejsze zabytki tego miejsca to Wielki Meczet i pałac Husuni Kubwa.

Ruiny Songo Mnara, na północnym krańcu wyspy, obejmują pięć meczetów, kompleks pałacowy oraz zabudowania mieszkalne wzniesione z różnokolorowych kamieni i drewna.

Oba porty, bogate pod względem zabytków architektonicznych, zagrożone są obecnie zniszczeniem. Głównymi czynnikami rujnującymi są erozja i wegetacja roślinna. Ulewne deszcze powodują podmycia i osuwanie się klifu, co grozi zawaleniem się budynków. Bujne lasy częściowo spowalniają ten proces. Jednak ich duży wzrost również doprowadza do naruszenia konstrukcji zabytków.

Czynniki te w 2004 roku spowodowały umieszczenie obiektu na Liście Światowego Dziedzictwa w zagrożeniu. Jednak już dziewięć lat później, na posiedzeniu Komitetu UNESCO w Katarze, stwierdzono, że zarządzanie i ochrona ruin Kilwa Kisiwani i ruin Songo Mnara poprawiło się do tego stopnia, iż miejsce to może być usunięte z listy w zagrożeniu.

W 1982 roku na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO wpisano Rezerwat Selous, który należy do największych obszarów chronionych w Afryce (50 tysięcy km²). Nazwę zawdzięcza podróżnikowi Fredericowi Selous, który zginął na jego terenie podczas I wojny światowej. Jest to teren chroniony ze względu na występującą tu dziką zwierzynę.

Rezerwat chroni znaczącą w skali całego świata populację słoni afrykańskich (106,3 tysięcy osobników), nosorożców czarnych (2135 osobników), hipopotamów (18,2 osobników), bawołów (204 tysiące osobników), antylop szablrogich (7 tysięcy osobników), bawolców esowatorogich (52,15 tysięcy osobników), kudu, eland i gnu (80,8 tysięcy osobników). Ponadto żyje tu duża liczba krokodyli nilowych i 350 gatunków ptaków, w tym endemiczny pstropiór afrykański.

Niezwykłe cenna jest także występująca tu dziewicza flora (zarejestrowano tu ponad 2100 gatunków roślin). Znajdują się tu skaliste wzgórza porośnięte akacjami, lasy galeriowe rosnące wzdłuż cieków wodnych, bagna i nizinne lasy deszczowe. Unikalną cechą krajobrazu Selous są wyschnięte w porze suchej piaszczyste koryta rzek, które po nastaniu deszczy zmieniają się w rwące potoki.

W 2013 roku, ze względu na dziesiątkującą populację dzikiej zwierzyny kłusownictwo, Rezerwat Selous został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa w zagrożeniu. Komitet UNESCO wezwał społeczność międzynarodową, w tym kraje związane z handlem kością słoniową, do wspierania Tanzanii w walce z tą przestępczą działalnością. Kłusownictwo spowodowało dramatyczny spadek populacji dzikich zwierząt, zwłaszcza słoni i nosorożców, których liczba spadła o prawie 90 procent od 1982 roku, kiedy rezerwat został wpisany na tę prestiżową listę.

W 1987 roku wpisano jeszcze jeden tanzański park na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Park Narodowy Kilimandżaro, o powierzchni około 75,5 tysiąca hektarów, chroni największy masyw wulkaniczny na świecie, a zarazem najwyższą górę Afryki, wznoszącą się na wysokość 5898 metrów n. p. m.. Stojąc samotnie, z ośnieżonym szczytem nad otaczającymi ją równinami, tworzy niezwykle krajobraz przyrodniczy.

Park Narodowy Kilimandżaro założony w 1973 roku, początkowo składał się tylko z samej góry nad linią drzew i sześciu leśnych dróg. Komitet UNESCO zalecił rozszerzenie obszaru chronionego. Po rozbudowie w 2005 roku park obejmuje całą górę nad linią drzew, a także otaczający ją las. Wiele spośród występujących tam ssaków zagrożonych jest wyginięciem.

Kilimandżaro jest jednym z najbardziej dostępnych szczytów na naszym globie, latarnią dla turystów z całego świata. Większość wspinaczy dociera do krateru z niewiele większym wyposażeniem niż laską, odpowiednią odzieżą i własną determinacją.

Kolejne miejsce wpisane w 2000 roku na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO to kamienne miasto Zanzibaru. Jest to doskonały przykład nadbrzeżnego ośrodka handlu w Afryce Wschodniej. Założone zostało w XVI wieku jako portugalska stacja handlowa, a do końca XVII wieku stało się głównym portem wywozowym niewolników i kości słoniowej z tej części kontynentu afrykańskiego.

Miasto to do dziś zachowało swoją oryginalną strukturę w praktycznie nienaruszonym stanie. Na uwagę zasługuje kamienna zabudowa, odzwierciedlająca mieszaną kultur: afrykańskiej, arabskiej, hinduskiej i europejskiej, której cechą charakterystyczną są wąskie uliczki. Zanzibarskie budynki wykonane są głównie z koralowców i drewna namorzynowego, połączonych za pomocą gęstej wapiennej zaprawy, a następnie otynkowane wapnem.

Dwupiętrowe domy z długimi wąskimi pokojami usytuowanymi wokół otwartego dziedzińca, do których można się dostać wąskim korytarzem, wyróżniają się misternie rzeźbionymi dwuskrzydłowymi drzwiami wejściowymi, a także bogato zdobionym wnętrzem.

Główne budynki pochodzą z XVIII-XIX wieku i obejmują zabytki, takie jak stary fort (zbudowany na miejscu wcześniejszego portugalskiego kościoła), Dom Cudów (duży uroczysty pałac zbudowany przez sułtana Barghasha) oraz domy kupców i łaźnie tureckie.

UNESCO we współpracy ze Światowym Funduszem Zabytków wysłało pod koniec stycznia 2021 roku zespół ekspertów z Uniwersytetu w Kapsztadzie w celu zeskanowania przestrzennego Domu Cudów, który uległ częściowemu zawaleniu 25 grudnia 2020 roku.

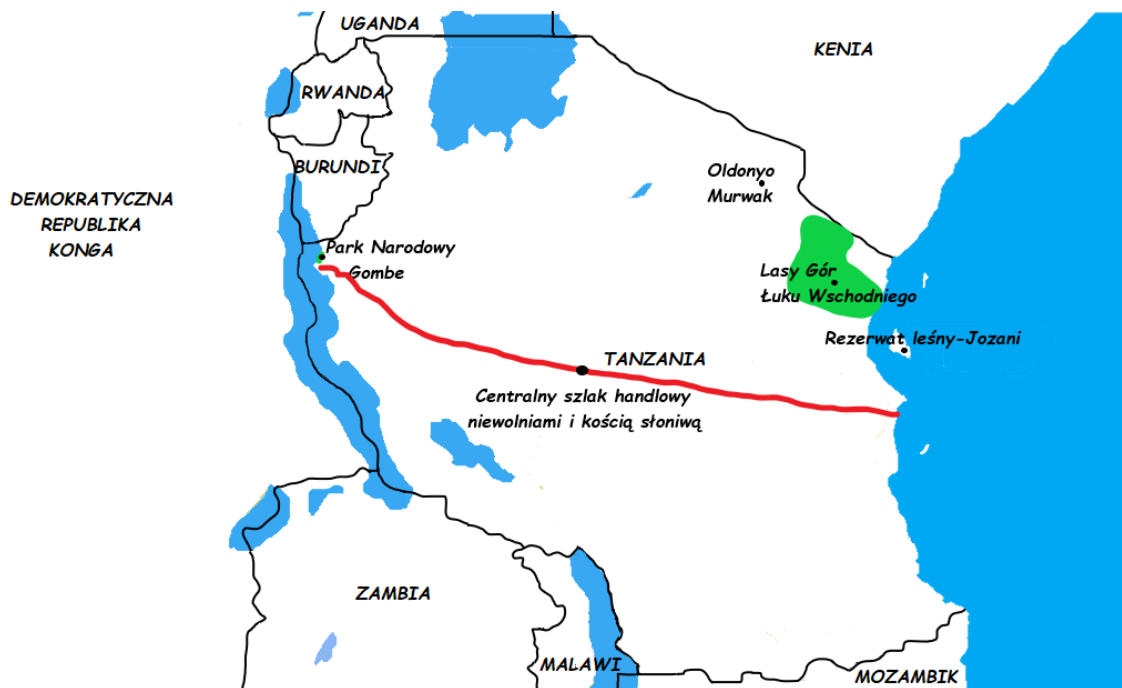
Ostatnim tanzańskim miejscem wpisanym na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO są malowidła naskalne w Kondoa. Znajdują się one w szeregu wzgórz na zachodnich krańcach Wielkich Rowów Afrykańskich. Pionowe płaszczyzny wiszących skał osadowych już dwa tysiące lat temu pokryte były malowidłami.

Dokładna liczba petroglifów w okolicy Kondoa nie jest jeszcze znana, ale szacuje się, że istnieje od 150 do 450 zdobionych skalnych załomów. Ta pradawna sztuka jest dokumentem przemian społeczno-ekonomicznych ludów zbieracko-łowieckich w rolno-pasterskie.

Jak każda tego typu twórczość ukazuje również bogaty system wierzeń i idei ówczesnych społeczności. Jedną z kluczowych cech sztuki naskalnej w Kondoa jest to, że nadal odgrywa ona aktywną rolę w kulturze lokalnych społeczności. Miejsce to wykorzystywane jest na przykład do przepowiadania pogody, leczenia i inicjacji.

Należy jednak pogodzić współczesne wykorzystywanie dla celów kulturowych z ochroną i zabezpieczeniem dla potomnych tego dziedzictwa. Przykładem jest rytuał zaklinania deszczu, podczas którego malowidła obrzucane są tłuszczem zwierzęcym i piwem.

Poza wymienionymi miejscami dziedzictwa Tanzania ma jeszcze kilka innych ciekawych obiektów, które są wpisane na wstępną Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W 1997 roku zaproponowano wpisanie Parku Narodowego Gombe, rezerwatu leśnego Jozani oraz Oldonyo Murwak, a w 2006 roku Centralnego Szlaku Handlowego Niewolników i Kości Słoniowej oraz lasów Gór Łuku Wschodniego.

Rozmieszczenie miejsc ze wstępnej Listy Światowego Dziedzictwa UNESCO w Tanzanii (Źródło: krafal).

W zachodniej części kraju, tuż przy granicy z Burundi, wzdłuż północnych wybrzeży jeziora Tanganika znajduje się najmniejszy park Tanzanii. Głównymi atrakcjami Parku Narodowego Gombe są białe piaszczyste plaże oraz skupiska dzikich szympanów, które w latach 60-tych XX wieku badała Jane Goodall.

Tereny parku o powierzchni 35 km² wyróżniają się stromymi dolinami, a porastająca go roślinność tworzy zarówno łąki, jak i lasy tropikalne. Do niektórych rejonów można dostać się tylko łodzią.

Wysoki poziom bioróżnorodności Gombe sprawia, że jest to coraz bardziej popularne turystycznie miejsce. Poza wspomnianymi szympanсами żyją tutaj jeszcze pawiany oliwkowe, gerezy czerwone, gerezy rude oraz niebieskie małpy. Park jest domem dla ponad 200 gatunków ptaków. Mieszka tu również wiele gatunków węży, a czasami hipopotamy i lamparty.

Jozani – obszar ochronny zatoki Chwaka zajmuje powierzchnię około 30 km² i jest siedliskiem wielu gatunków dzikiej zwierzyny, w tym prawie wymarłego lamparta zanzibarskiego, duikera Adersa i zanzibarskiej gerezy czerwonej. Las Jozani jest jedynym miejscem, w którym te gatunki mogą przetrwać w środowisku naturalnym. Rezerwat ten posiada również kilka ważnych rodzajów roślinności, rozłożonych na stosunkowo małym obszarze, tj. słone bagno, las namorzynowy i porośnięte trawą morską koryta rzeczne.

Ten niewielki rezerwat można zwiedzać spacerując z przewodnikiem po wytyczonych szlakach turystycznych i oglądając zwierzęta w swoim środowisku naturalnym.

Jeszcze 150 lat temu przez Tanzanię biegł Centralny Szlak Handlowy Niewolników i Kości Słoniowej. Miliony Afrykańczyków zostało schwytanych, skutych łańcuchami i zmuszonych do przejścia kilkuset kilometrów, aby potem trafić na sprzedaż między innymi plantatorom, którzy w ten sposób pozyskiwali tanią siłę roboczą do prac na swoich polach.

Wschodnia i środkowa Afryka była jednym z głównych obszarów działalności łowców niewolników (w większości Arabów). Wyłapywali swoje ofiary między innymi na obszarze dzisiejszej Demokratycznej Republiki Konga oraz zachodniej i środkowej części dzisiejszej Tanzanii. Następnie niewolnicy byli przeprowadzani na wybrzeże, a stamtąd na wyspę przypraw – Zanzibar, a wielu z nich jeszcze dalej do krajów arabskich, Persji, Indii, Mauretanii. Choć oficjalnie handel niewolnikami został zakazany w 1873 roku, to jeszcze długo potem proceder ten trwał potajemnie.

Jedna z tras, którą wykorzystywano do sprowadzania na wybrzeże niewolników zaczynała się nad brzegiem jeziora Tanganika, w Ujiji (dzisiejszej dzielnicy miasta Kigoma), a kończyła się 1200 kilometrów na wschód, w Bagamoyo (mieście leżącym naprzeciwko wyspy Zanzibar).

Ideą jaką przyświecała autorom wpisu tego szlaku na wstępną Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO było zabezpieczenie i pozostawienie dla potomnych miejsc przypominających mroczną przeszłość Afryki, takich jak stare arabskie forty i inne historyczne budynki oraz części trasy, a także zachowanie kultury i tradycji społeczności żyjących wzdłuż trasy.

Oldonyo Murwak jest wzgórzem położonym w tanzańskiej dzielnicy Hai, na Równinach Sanya (między Parkiem Narodowym Kilimandżaro a Parkiem Narodowym Arusha).

Miejsce to ma duże znaczenie religijne dla plemion Masajów z Kenii i Tanzanii. Na wzgórzu Oldonyo Murwak odbywa się rytuał inicjacji, podczas którego dzieci w wieku 12-14 lat otrzymują masajskie imię i przechodzą do starszyny społecznej.

Najbardziej zagrożone wymieraniem gatunków zwierząt w Tanzanii są lasy gór Łuku Wschodniego. Jest to bardzo zróżnicowany biologicznie region, którego klimat został

uksztaltowany wpływem Oceanu Indyjskiego. Zamieszkuje go wiele endemicznych gatunków ptaków.

Góry Łuku Wschodniego składają się z 13 oddzielnych masywów górskich, które znajdują się w 14 dystryktach i 5 regionach Tanzanii. Znajduje się tu 150 rezerwatów leśnych, które utworzono w celu ochrony pozostałych siedlisk przyrodniczych.

Lasy, poza Parkiem Narodowym Gór Udzungwa i rezerwatem przyrody Amani w górach Usambara, zostały przetrzebione przez ludność tubylczą. Drewno wykorzystywane jest jako materiał budowlany i na opał. Pozostały tylko nienaruszone niewielkie enklawy leśne, które są wiejskimi miejscami pochówku. Oprócz działalności człowieka dużym problemem są również pożary, które w porze suchej mogą zniszczyć ogromne połacie lasów.

Większość zawartych w artykule informacji pochodzi z oficjalnej strony internetowej UNESCO World Heritage Centre (<https://whc.unesco.org/>) oraz stron internetowych opisywanych miejsc.

Linki z odnośnikami do odpowiednich galerii i filmów na stronie UNESCO World Heritage Centre.

1. Rezerwat Ngorongoro
<https://whc.unesco.org/en/list/39/gallery/>
<https://www.youtube.com/watch?v=NXTW47gUSHE>
2. Park Narodowy Serengeti
<https://whc.unesco.org/en/list/156/gallery/>
3. Ruiny Kilwa Kisiwani i runy Songo Mnara
<https://whc.unesco.org/en/list/144/gallery/>
4. Rezerwat Selous
<https://whc.unesco.org/en/list/199/gallery/>
5. Park Narodowy Kilimandżaro.
<https://whc.unesco.org/en/list/403/gallery/>
<https://www.youtube.com/watch?v=hcHJy16NFno>
https://www.youtube.com/watch?v=Nc5HRS8sjLc&feature=emb_title
6. Kamienne miasto Zanzibar
<https://whc.unesco.org/en/list/173/gallery/>
<https://www.youtube.com/watch?v=Cjc3-9xRK-k>
7. Malowidła naskalne w Kondoa.
<https://whc.unesco.org/en/list/1183/gallery/>

Linki z odnośnikami do stron internetowych opisywanych miejsc w Tanzanii.

1. Park Narodowy Serengeti
<https://www.serengeti.com/index.php>
<https://www.tanzaniaparks.com/serengeti-national-park/>
<https://storymaps.arcgis.com/stories/da3c674bdcc44265af0d5e85d8403583>

2. Park Narodowy Kilimandżaro
<https://www.tanzaniaparks.com/kilimanjaro-national-park/>
<https://storymaps.arcgis.com/stories/c234f963b7f74909abc5983e39abb10f>
3. Park Narodowy Gombe
<https://storymaps.arcgis.com/stories/4530ed5edb924a2d991d2b6ef4bf2b53>
<https://www.tanzaniaparks.com/gombe-national-park/>
4. Park narodowy Udzungwa
<https://www.tanzaniaparks.com/udzungwa-national-park/>
<https://storymaps.arcgis.com/stories/c54db9ae048049c5a41b9c3e01f477f5>